

חינוך לחיים

פרשת מקץ

נאמר בפר' "ויוסף יולד שני בנים... ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים, כי הפרני אלוקים בארץ עניי". מה הפירוש "כי נשני אלוקים"? מסבירים המפר' מלשון שכחה כלומר נשכחו ממני הצרות הראשונות. שואל האלשיך לגבי אפרים מובן שמשבח את ה' שהפרה אותו אך על מנשה האם הוא שמח ומודה לה' על כך שהוא שכח את בית אביו??? וכך כותב הרש"ר הירש "לב מי לא יזדעזע למקרא משפט זה?? יוסף קורא שם לבכורו על זה שהקב"ה השכיחו את אביו הזקן ואת כל משפחת אביו"???? אדם בטבעו אמור לזכור את הרעות שעשו לו בעבר ולחפש דרך לנקום בו על כך בעתיד ובפרט אם ישב 21 שנה בכלא על כך. ז"א שבדרך הטבע היה ליוסף לשמור ולצפות מתי ינקום באחיו אך הוא בצדקו שכח "את כל בית אביו" הכוונה את כל הצער והייסורים שגרמו ועשו לו בית אביו ועל זה נתן שבח להקב"ה שהגיע לכזו דרגה שיכול לשכוח מהכל ולא לנקום. יוסף מודה על "מתנת השכחה" ששכח את הרעות שעשו לו. ובעצם זה כלול בשמו של יוסף שהרי יש 2 סיבות לשמו. א. על שם 'אסף אלוקים את חרפתי'. ב. 'לאמר יוסף ה' לי בן אחר'. כי מצד אחד עניינו של יוסף הוא להוסיף תמיד חיות והתלהבות והתחדשות, מתוך זכירה את מקור מחצבתו שזוכר למה נשלח לעולם ומה תפקידו. ובד בבד יש בו גם מידת השכחה דקדושה 'לשכוח את העבר המחלישו ומרפה את ידיו'. מצד אחד- אסף אלוקים את חרפתי - ללמד שצריך 'להעלים' את החרפה והמכשול רח"ל, שלא יעמדו כנגד עיניו וח'ו יתבוסס בהם מתוך צער עד כדי יאוש. ומצד שני- מלשון 'מוסיף והולך' להורות על התחדשות תמידית

אך ננסה להבין איך ניתן לשכוח מרצון כזה כאב גדול ?? איך ניתן למחוק טראומה שעבר?? יוסף בעצמו עונה "אלוקים חשבה לטובה למען עשה כהיום הזה להחיות עם רב" יוסף מתמקד בעתיד וברצון הקב"ה ממנו. זו ההסתכלות הנכונה בכל מצב לזכור את היעד ואת המטרה. בודאי שלא ניתן למחוק את זכרונות העבר אך הוא מודה לה' על היכולת והשכל שה' נתן לו לראות ולבנות את העתיד במקום לשקוע במצולות העבר - וזה ע"י " כי הפרני אלוקים בארץ עניי". - "לקומם" במקום "להתקומם". "לצמוח" ולא "לצנוח".

וכן מצינו גבי נס חנוכה שקבעו חכמינו את שמונת ימי חנוכה בגלל הנס של הנרות, ולכאורה צריך ביאור 'וכי לשמחה מה זו עושה' שהרי בפירוש רואים בגמרא שהיוונים שקצו את אבני המזבח ופרצו י"ג פרצות בבית המקדש ואם כן כיצד שמחו ב'שמחה רבה' על שזכו להדליק את המנורה והרי מראהו של בית המקדש היה מלא ב'סימני החורבן' בכל עבר ופינה. אלא ביאורו, כי אדרבה, חובת האדם לשמוח עם האור שהוא מצליח להדליק עכשיו, אף אם הוא עדיין בשפל המצב, מ"מ ישמח במצוה בעידנא דעסיק ביה (ובד בבד יקבל על עצמו שבעתיד יוציא את כל הלכלוך ממקום הקדוש), ומכל מקום אל יפריעו לו מחשבות על העבר את שמחת הנפש בעת קיום המצוה. והוא מעיקרי המצוות בחנוכה, וכך אומר המגיד מטריסק ז"ע בדברי הגמ' בשבת כ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון, 'שבבוא האדם לחנך עצמו ולהתחדש, עיקר עבודתו - דלא למספד בהון, שלא יצטער ויתאבל על שום דבר בעולם, רק ילמד מן החשמונאים שלא שמו על לב על העבר והתחדשו עצמם על ידי הדלקת נרות המנורה, ובזה עוררו את הניסים והנפלאות.

בדרך צחות אמרו בפסוקים בפרשתה' ותכלינה שבע שני השבע ... ותחילנה שבע שני הרעב, והנפקא מינה בין תיבה זו לזו - שאותיותיהם שוות, זולתי אות ח' וכ' המתחלפות ביניהם. והנה האות ח עומדת על ב' רגליה, ואילו האות כ' שוכבת, והיינו כי כאשר האדם משכיב עצמו ונותן לייאוש לשלוט עליו ואינו עושה מאומה להמשיך בדרכו, זה גופא 'סוף וכליו' דרכו, והיינו 'ותכלינה'. משא"כ המעמיד עצמו על ב' רגליו ואינו מתפעל אלא ממשיך בדרכו על זה אמרו 'ותחילנה' - שבזה עצמו נולד מחדש ופתח לעצמו פתח לשוב ולהתרומם.

צדיקי הדורות רמזו בהא דקיי"ל שמצות נר חנוכה למעלה משלושה טפחים, דהן אמת שאף מי שכבר נמצא 'למטה מעשרה' - בדיוטא התחתונה, בידו להתעלות בימים הללו ולהגיע למקום גבוה מעשרה, מכל מקום אסרו חכמים להדליק בתוך שלשה סמוך לקרקע משום לבוד וכארעא סמיכתא דמיא. והיינו שעל האדם לעשות את המוטל עליו ולפתוח פתח כדי להתעלות, וכאשר הוא עצמו יתרומם מעט להיות 'למעלה משלושה' יזכה שהקב"ה יגביהו הרבה, אבל אם ישב בחיבוק ידים ובאפס מעש ולא ידליק בתוכו את ניצוץ הקודש, אזי לא יועילו לו כל הנרות שידליק, שהרי הוא כמי שעיניו עצומות, היאך יועיל האור להזריח שמשו. כך כל תלמיד ואדם גם עם חטא או סבל בעבר אל לא ליפול לזרועות היאוש אלא להתמקד בבניית העתיד הטוב. ככל שהתמקד יוסף בעתיד הבין שמה "שחשבתם עלי לרעה"- צרות העבר. בעתיד יתברר שזה חלק בלתי נפרד מהטוב "אלוקים חשבה לטובה" ניתן להתגבר על אירועים קשים מעבר ע"י זה שנביט על הצד החיובי בכל דבר. על בניית העתיד הטוב וע"י התמקדות בחסדי ה' בכל עת. ידוע שהיוונים גזרו 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', וביארו בזה על פי מה שאמר הרה"ק הר"ב מפישיסחא ז"ע לבאר את הלשון 'כשור לעול', כי השור החורש בשדה לעולם לא יעמיד עצמו להביט לאחוריו, האם הצליח בחרישה או העלה חרס בידו, ותמיד 'עיניו לנוכח יביטו' - לחרוש עוד כברת ארץ, ועוד כברת ארץ ללא לאות, בכי האי גוונא ממש יש לנו לעסוק בתורה ועבודה, שלא להביט לרגע אחד לאחורינו לראות מה העלינו בידינו, אלא לילך בדרך העולה בית קל יומם ולילה ערב ובקר וצהרים. וכנגד זה נלחמו היוונים, שהם לא יכלו לסבול את עבודת בני ישראל 'כשור לעול' - שלא להביט לאחוריהם הן על העליות והן על הנפילות, כי ידעו שעבודה כזאת מונעת את האדם מייאוש, כי ממה יתייאש אם אינו מתבונן בנפילותיו, ובמה יתגאה אם לא ראה את עליותיו, ועל כן אמרו לבני ישראל - 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', היינו שימנעו את עצמם מלעבוד את 'אלוקי ישראל' כדרכו של השור שאינו מביט אחור. רמז לדבר, כי 'עבריי' נוטריקון עבר יון, כי זו קליפת יון להביט אל העבר ולבוסס בבוץ וע"י יתקצצו כנפי רוחו ולא יהא בו כח להתחדש אלא תמיד יהא עבריי... יהי רצון שנזכה ללמוד מיוסף הצדיק ולהגיע לדרגה "אלוקים חשבה לטובה להחיות עם רב"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת מקץ

כולנו בני איש אחד נחנו!!

אני כעת אוחד בסוף פרשת מקץ... שם נעצרת... אני עדיין לא למדתי את פרשת ויגש... ועד שבת הקרובה אני לא מתכנן לקרא פרשת ויגש... אז כעת!!!!
בשלב זה אני יודע דבר אחד: אני יודע שבנימין גנב!!! כבר שבוע ימים שאני מאד מאד כועס על בנימין... מה... למה גנבת את הגביע?? למה?? למען ה'... מה זו ההתנהגות הזו?? מה זה בכלל לגנוב?? ועוד את הגביע של איש אדוני ארץ...?? לא מצאת לך ממי לגנוב?? האמת היא שבעצם מה איכפת לי... אם בנימין עושה שטויות וגונב את הגביע של איש אדוני הארץ אז שיסבול... אם איש אדוני הארץ יחליט לחרוץ את גזר דינו להיות עבד הוא צודק... זה מגיע לבנימין...
אבל לא!!!

כמה שאני כועס על בנימין... וכמה שאני לא מסוגל להבין למה הוא עושה לנו את הצרות האלו... דבר אחד ברור לי כשמש!!!!
הוא אח שלי!!!! ואני וכל שאר האחים חוזרים יחד איתו למצרים... מתוך נחישות לגונן עליו ולחפות עליו ולמסור עליו נפש לטובתו ובכל מחיר!!! עלי ועל צווארי... יתהפך העולם... אני ואחים שלי נהפוך את כל מצרים... והוא יצא מפה בשלום!!!
כלומר... שוב אני חוזר: אני מאד מאד כועס על בנימין על זה שהוא גנב את הגביע... אני אוחד שהוא עשה דבר שלא יעשה ועקרונית מגיע לו לשלם את המחיר על מה שהוא עשה... אבל זו לא סתירה שאני כעת הולך למסור עליו נפשי!!!!
כי סוף סוף יש לנו אב זקן... ואנחנו אחים... ולמען קשר הדם שבינינו אני לוקח עליו אחריות למרות שהוא גנב!!!

המשפטים האלו שכעת כתבתי בשורות אלו... זו לא המצאה שלי!!!!
אלו פחות או יותר המחשבות שליוו את אחי יוסף בדרך חזרה למצרים... תחשוב: מוצאים את הגביע מאמתחת בנימין... בשלב זה הם כעת בטוחים שאכן בנימין גנב את הגביע... הם כועסים עליו מאד!!! המדרש מתאר שהם גינו אותו גנב בן הגנבת... אתה גנבת גביעים ואמא שלך גנבה את התרפים... בקיצור: כעת הם בטוחים שאכן בנימין גנב!!! אבל כל זה לא סתירה שהם כעת צועדים למצרים בנחישות שאינה משתמעת לשני פנים...
שכולנו יחד מוסרים נפש על בנימין!!! כן... מוסרים נפש על האח הטועה... על האח הגנב... על האח שעשה כביכול שטויות... ואנחנו בכל זאת מוסרים עליו נפש... וזה!!!!
בדיוק זה מה שיוסף רצה שיקרה!!! בדיוק לזה הוא חתר!!! וזה!! בדיוק זה היה התיקון הסופי על חטא מכירת יוסף!!! למסור נפש ולקחת אחריות על האח!!! גם אם אתה בטוח שהוא טועה בגדול... וזה לא צחוק... התורה הקדושה שמילה אחת לא מיותרת בה...
כאן!! בפרשה הזו היא שופכת על המסר הזה המון דיו... אם תספור... למעלה ממאה פסוקים התורה מנדבת רק על המשא ומתן המתיש והלא נחמד של יוסף מול אחיו... התורה לא מקמצת בנושא הזה...
כי לתורה מאד מאד חשוב המסר הזה... התורה רוצה שנקרא את זה... ונפנים את המסר שיוצא מכאן... ש... שמה??

ש- צריך למסור נפש ולקחת אחריות על אח שלנו גם אם אתה בטוח שהוא טועה!!!!
גם אם אתה בטוח שהוא חוטא!!!!
ולמה??? יש לנו אב זקן... אז מה והאח טועה...
אבל יש לנו אבא משותף..
מה יהיה עם אבא...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com